

HBO-raad
vereniging van hogescholen

Kennisbasis
Docent theater

Bachelor

Kennisbasis docent theater

Voorwoord

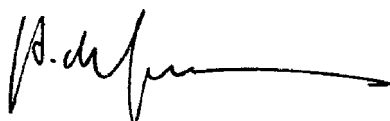
In 2008 zijn de lerarenopleidingen gestart met een even uniek als complex project: het ontwikkelen van kennisbases voor alle tweedegraads lerarenopleidingen, voor alle eerstegraads lerarenopleidingen en voor alle vakken van de lerarenopleidingen basisonderwijs. Aan de ontwikkeling van de kennisbases is in verschillende fases gewerkt door een groot aantal docenten van de lerarenopleidingen.

Nu zijn de laatste kennisbases voltooid. Geschreven door vakmensen, gelegitimeerd door het werkveld. De lerarenopleidingen kunnen tevreden terugkijken op een periode waarin zij veel hebben gediscussieerd, geschaafd en bijgesteld. Een periode waarin vakcollega's intensief hebben nagedacht over hun vak, de didactiek en de doelen die zij hun studenten minimaal mee willen geven.

De kennisbases zijn natuurlijk geen statische documenten. In de toekomst zullen ze met enige regelmaat bijstelling nodig hebben. Dat houdt het gesprek over de inhoud van de lerarenopleidingen volop in leven en draagt daarmee bij aan de kwaliteitsslag die met het ontwikkelen van de kennisbases werd beoogd.

Met het voltooiën van ook de laatste kennisbases kunnen de lerarenopleidingen zich ten volle concentreren op het integreren van de kennisbases in de curricula van de opleidingen en daarnaast op het ontwikkelen van de kennistoetsen. Dat is zo mogelijk nog een complexer project. Het herschrijven van curricula, het bedenken van goede toetsvragen: het vraagt veel tijd en inzet van medewerkers van de opleidingen. Hun inzet is cruciaal voor het behalen van de beoogde ambitieuze doelstellingen. Zij dragen daarmee allen op hun eigen wijze bij aan een goede opleiding voor de nieuwe generatie leraren.

Ik dank allen die hieraan hebben bijgedragen.

mr. Thom de Graaf
Voorzitter HBO-raad

Inhoud

Toelichting en verantwoording	6
1. Kennisbases voor de kunstvakdocentenopleidingen	6
2. Herziening van de competentieprofielen voor de kunstvakdocentenopleidingen	10
3. Tenslotte	14
Competentieprofiel docent Theater	16
Kennisbasis Docent theater	20
Preambule	20
Nadere begripsbepaling	32
Redactie	34
Legitimeringspanel	34
Colofon	34

Toelichting en verantwoording

1. Kennisbases voor de kunstvakdocentenopleidingen

De 'Kennisbasis bachelor docentenopleiding theater' maakt deel uit van een breder ontwikkelingstraject van de kunstvakdocentenopleidingen.

De ontwikkelingen worden gevoed door een aantal maatschappelijke, vakinhoudelijke en onderwijskundige ontwikkelingen. Deze geven aanleiding tot een heroriëntatie op de missie en de betekenis van de kunsteducatieve opleidingen. Het traject heeft geresulteerd in twee belangrijke documenten die in elkaars verlengde moeten worden gezien: het herziene competentieprofiel van de docentenopleidingen in de kunstvakken en de bijhorende beschrijving van de kennisbasis.

Binnen het kunstonderwijs is het Kunstvak Docenten Overleg (KVDO) het orgaan van overleg dat voor de docentenopleidingen ontwikkelingen initieert, structureert en coördineert. Uit het achter ons liggende ontwikkeltraject blijkt de vitaliteit van de sector. Met beperkte middelen en in beperkte tijd is het gelukt redactieteams samen te stellen die de opdracht hebben gerealiseerd. Daarmee is een belangrijke stap gezet voor de verdere professionalisering van de opleidingen. Het bestuur van het KVDO wil alle betrokkenen nadrukkelijk bedanken voor de geïnvesteerde energie.

Het ontwikkelproces

De ontwikkeling van de kennisbases voor de kunstvakken maakt deel uit van het brede project *10voordeleeraar*. Het project richt zich op de verwezenlijking van kennisbases en kennistoetsen voor de Pabo's en de bachelor- en master-lerarenopleidingen (waaronder de docentopleidingen in de kunstvakken) in het hbo. Deze kennisbases beschrijven de kennis die door de opleiders wordt beschouwd als het gemeenschappelijk en noodzakelijk kennisdomein voor de leraar.

Voor de bachelor docentenopleidingen in de kunstvakken worden in dit verband kennisbases ontwikkeld voor de vier kunstdisciplines Beeldende Kunst & Vormgeving, Dans, Theater en Muziek.

De ontwikkeling van de kennisbasis docent theater is door de HBO-raad gedelegeerd aan het KVDO. Deze heeft een onafhankelijke voorzitter benoemd: Marcel de Groen, die in samenwerking met het redactieteam de kennisbasis heeft beschreven.

Het traject voor de ontwikkeling is opgedeeld in een eerste inventariserende fase op basis van voornamelijk schriftelijk materiaal. In deze fase werd door de voorzitter onderzocht welke kennisaspecten in de curricula (syllabi, readers, studiegidsen, visitatierapporten) worden genoemd en getoetst. In de tweede fase hebben de redactieteams - voortbouwend op het in de eerste fase verzamelde materiaal - toegewerkt naar de voor u liggende kennisbasis. In het ontwikkeltraject zijn de discipline-netwerkoverleggen, waarin alle docentenopleidingen zijn vertegenwoordigd, geïnformeerd over de voortgang en is aan hen gevraagd een oordeel uit te spreken over de voor de discipline ontwikkelde kennisbasis. Alle netwerkoverleggen hebben een positief oordeel gegeven over het bereikte resultaat.

De opdracht die door de HBO-raad aan het KVDO is verstrekt, beperkte zich tot het binnenschoolse werkveld. De gerichtheid op het binnen- en het buitenschoolse werkveld is voor de opleidingen sterk verschillend. Sommige opleidingen leiden voornamelijk op voor het binnen-

schoolse werkveld, andere voornamelijk voor het buitenschoolse veld. In de praktijk bleek het door de in de curricula bestaande verwevenheid van het binnen- en buitenschoolse werkveld voor de redactieteams lastig en soms onmogelijk een scheiding aan te brengen in de kennisbasis voor het binnen- of buitenschoolse werkveld. Door de toenemende verwevenheid van het binnen- en buitenschoolse kunsteducatieve werkveld bestaat het voornemen om ook de kennisbasis voor het buitenschoolse werkveld te beschrijven.

Nadere definiëring van de kennisbasis:

De ontwikkeling van de kennisbases voor de kunstvakdocentenopleidingen maakt deel uit van het beleid om het gewenste en noodzakelijke kennisniveau in het onderwijs te borgen en te verhogen. Met name aan de lerarenopleidingen worden hoge eisen gesteld met betrekking tot de explicitering van het minimumniveau van de theoretische, methodische en praktische kennis die voorwaardelijk is om succesvol in het beroep te kunnen functioneren.

De kunstvakdocentenopleidingen leiden op voor een volledige bevoegdheid. Afgestudeerden van deze opleidingen zijn bevoegd les te geven van het primair onderwijs tot het hoger onderwijs in het eigen kunstvak, in Kunst (algemeen) en CKV. Zij zijn in staat te reflecteren op hun eigen functioneren en op hun omgeving. Zij kunnen op artistiek verantwoorde wijze problemen definiëren, analyseren en oplossen. Ze hebben een onderzoekende houding en zijn gericht op innovatie. Startbekwame kunstvakdocenten dragen actief bij aan het creëren van nieuwe kennis en aan schoolvak- en onderwijsontwikkeling. Ze nemen bovendien de verantwoordelijkheid voor hun eigen professionele ontwikkeling. Ze zijn vakinhoudelijk op het hoogste niveau opgeleid en hebben tijdens hun opleiding geleerd wat het betekent om tijdens de uitoefening van hun beroep op dat niveau te functioneren. Ook wat dit betreft zijn zij na de opleiding startbekwaam en bereid en in staat om zich verder te blijven ontwikkelen.

Deze kennisbasis docent theater is de basis voor de opleiding voor een ongegradeerde bevoegdheid. Voor het tweedegraads gebied is de generieke kennisbasis voor de tweedegraads lerarenopleidingen als uitgangspunt genomen; het eerstegraads gebied is in de vakspecifieke kennisbases opgenomen.

Betekenis van de kennisbasis voor de opleidingen:

In de kennisbasis docent theater wordt het kennisfundament van een startbekwame docent verder uitgewerkt. Deze beslaat maximaal 50% van het curriculum. In de kennisbasis wordt aangegeven over welke kennis en vaardigheden een gediplomeerde docent in de kunstvakken in ieder geval moet beschikken om succesvol te kunnen werken in het beroepsdomein. Voor het kunstonderwijs geldt door de didactiek van het 'producerend leren', dat kennis- en vaardigheidsontwikkeling nauw met elkaar samenhangen en in sommige gevallen ook niet kunnen worden gescheiden. In de beschrijving van de kennisbasis wordt deze samenhang functioneel zichtbaar gemaakt. Het ADEF (Algemeen Directeurenoverleg Educatieve Faculteiten) geeft aan dat er in docentenopleidingen een evenwicht dient te zijn tussen vakmanschap en meesterschap. Bij de kunstvakdocenten opleidingen wordt vakmanschap gedefinieerd als specifieke vakinhoudelijke en vakdidactische kennis en vaardigheden en onder meesterschap worden de generieke kennis en vaardigheden van een docent verstaan.

De kennisbasis is een middel om voor de student duidelijk te maken hoe kennis en vaardigheden in het beroep of het beroepsdomein samenhangen. Ook worden studenten door de verwijzing in de competentieindicatoren op het spoor gezet van kennis die nodig is voor het verwerven van bepaalde competenties.

Aan de hand van de kennisbasis zijn de studenten in staat om, waar nodig onder professionele begeleiding, de regie te voeren over hun leerproces en daarbovenop te selecteren wat belangrijk is.

Voor opleidingsdocenten is de kennisbasis richtinggevend. Zij kunnen hieraan de kennis- en vaardigheids-elementen ontleen die in ieder geval van belang zijn voor de competentie-ontwikkeling van de student. In de opleiding begeleiden ze studenten bij kennisconstructie vanuit de relatie tussen competenties, kennisbasis en de context van het leren. De kennisbasis vormt één van de sturende opleidingsinhouden waaraan de competentie-ontwikkeling van de student wordt getoetst.

De geëxpliciteerde kennisbasis is voor de buitenwereld van belang omdat het inzichtelijk maakt en verantwoordt welke kennis en vaardigheden het fundament vormen van de opleiding. Het dient tevens als middel om het beroepenveld te betrekken bij het versterken en actualiseren van de in de opleiding te verwerven competenties en het daarmee samenhangende kennisfundament. Het speelt daarmee een belangrijke rol in de kwaliteitsborging van de opleiding en in de verdere professionalisering van de beroepsgroep.

Kennisbasismatrix voor het binnenschoolse werkveld:

Voor de beschrijving van de kennisbasis wordt gebruik gemaakt van een systematiek die aansluit bij die van de overige docentopleidingen. Het gaat uit van een matrix waarin inhoudsgebieden (domeinen) worden gekruist met de te onderscheiden soorten kennis. Op deze wijze ontstaan 9 velden die voor een deel kunstvakgeneriek en voor een ander deel kunstvakspecifiek kunnen worden gevuld. Voor de generieke onderwijskundige domeinen wordt onder andere gebruik gemaakt van de voor de tweedegraadsopleidingen vastgestelde kennisbasis.

Uit de door de HBO-raad verstrekte opdrachtbrief blijkt dat voor de kunstvakopleidingen de kennisbasis beschreven moet worden van de vakken die relevant zijn voor de docenten in het primair en voortgezet onderwijs. Voor de kunstvakdocentopleidingen is deze kennis verkarveld in 3 domeinen:

- a Vakinhoud,
- b Vakdidactiek/het schoolvak,
- c Onderwijskunde.

In de onderstaande matrix wordt dat geïllustreerd. Voor de kunstvakdocentopleidingen is er in het domein van de vakinhoud in de kolom kennis van kunst en cultuur een generieke inhoud aanwezig op het gebied van de CKV en in het bijzonder het schoolvak Kunst (algemeen).

	Vakinhoud		Vakdidactiek/ Schoolvak	Onderwijskunde	
	Kennis van kunst en cultuur	Kennis van de kunstdiscipline en het creatief proces	Kennis van de vakdidactiek Kennis van het schoolvak	Kennis van leren en van ontwikkeling	Kennis van de leerling/de cursist
Theoretische kennis	Generiek & (vak)specifiek	Vakspecifiek	Specifiek & generiek	Generiek	Generiek
Methodische kennis	Generiek & (vak)specifiek	Vakspecifiek	Specifiek & generiek	Generiek	Generiek
Praktische kennis	Generiek & (vak)specifiek	Vakspecifiek	Specifiek & generiek	Generiek	Generiek

Beschrijvingsmatrix kennisbasis kunstvakdocentenopleidingen

De begrippen in de matrix worden nader gedefinieerd en beschreven om de inhoud van de cellen van de matrix af te bakenen en interpretatieverschillen te voorkomen. In de matrix worden drie vormen van kennis onderscheiden: praktische, theoretische en methodische kennis. Theoretische en praktische kennis worden productief in de vorm van methodisch handelen waarmee de docent in afwisseling tussen daadkracht en denkkracht, een praktisch gesitueerde oplossing realiseert voor een concreet probleem in een onderwijsleersituatie.

De relatie tussen 'kennen' en 'kunnen' is voor alle kunstvakdocentenopleidingen van essentiële betekenis. Dit betekent niet dat er geen verschillen zijn in de wijze waarop kennis en kunde met elkaar verweven zijn. Bij de podiumgerichte disciplines is bij de vakinhoud en de vakdidactiek deze verwevenheid sterk ontwikkeld en is het lastig hierin een scheiding aan te brengen zonder de inhoud van de discipline geweld aan te doen.

Samen met de eerder genoemde verschillende gerichtheid op het binnen- of buitenschoolse werkveld heeft dit geleid tot verschillen in omvang en detaillering van de kennisbases. Het KVDO accepteert deze verschillen omdat ze verwijzen naar de specifieke kenmerken en geaardheid van de verschillende disciplines in het kunstvakdocentenonderwijs.

Beschrijvingsmodel kennisaspecten:

Om samenhang aan te brengen tussen de kennisbases van de kunstvakdocentenopleidingen heeft het KVDO gekozen voor een beschrijvingsmodel waarin verschillende kennisaspecten verzameld kunnen worden. In dit model is opgenomen welk soort kennis het betreft en het (sub)domein waartoe de kennis behoort. Verder wordt in het model aangegeven onder welke competentie en/of competentie-indicator de kennis valt. Dit model is het uitgangspunt geweest voor de verschillende redactieteams om mee te werken en heeft op grond van discipline-specifieke redenen geleid tot een aantal kleine verschillen.

Competentie indicatoren						
Kennisgebied	T	P	M	Leerinhouden	Kenniscriterium	Referentie

2. Herziening van de competentieprofielen voor de kunstvakdocentenopleidingen

Het KVDO heeft in het overleg van 1 juli 2011 een nieuw competentieprofiel vastgesteld voor de docentenopleidingen in de Kunstvakken. In 2009 stelde het KVDO uit eigen kring een werkgroep samen met de opdracht de opleidingscompetentieprofielen te actualiseren. Er waren verschillende aanleidingen voor dit besluit, in willekeurige volgorde een gelimiteerde opsomming:

- herijking niveau van de startkwalificaties tegen de achtergrond van vierjarigheid van de bacheloropleiding;
- invoering van de wet BIO (Beroepen in het Onderwijs) per 1 augustus 2006 - met het daaraan verbonden algemene competentieprofiel voor docenten (SBL) - wierp de vraag op naar de verhouding van dit profiel tot het door het kunstonderwijs gehanteerde profiel;
- toenemend belang van het verwerven van onderzoekscompetenties binnen het hbo;
- integratie van Dublin descriptoren;
- een nieuw ontworpen competentieset voor het buitenschoolse kunsteducatieve werkveld;
- een behoefte om de vier afzonderlijke competentiesets in de kunstdisciplines om te bouwen tot één algemene competentieset voor alle docentenopleidingen in de kunstvakken;
- opmerkelijke differentiëring in beroepstaken zowel in het binnen- als in het buitenschoolse veld;
- toenemende interactie tussen de opleidingen en het werkveld en de omslag naar vraagsturing vanuit het werkveld;
- de vraag naar ondernemerskwaliteiten van docenten en educatoren door flexibilisering van de arbeidsmarkt.

Relatie Bachelor- en Masteropleiding:

Het KVDO heeft er voor gekozen de competentieprofielen in volgorde van eerst de bachelor- en daarna de masteropleiding te herzien. De reden daarvoor is de gescheiden taakstelling van de opleidingen. De bacheloropleidingen in de kunstvakken leiden allereerst op voor een volledige bevoegdheid (eerstegraads status) voor het binnenschoolse werkveld en richten zich daarnaast (afhankelijk van de kunstdiscipline) op de eisen van het buitenschoolse werkveld. De masteropleidingen zijn opgericht om docenten en educatoren verder te professionaliseren zodat zij in staat zijn het werkveld tot ontwikkeling te brengen middels onderzoek, beleid, management, samenwerking en ondernemerschap.

Om de (internationaal erkende) niveaus van beide opleidingen inzichtelijk te maken op het gebied van te verwerven kennis en inzicht, het toepassen van kennis en inzicht, het ontwikkelen van oordeelsvorming, communicatief vermogen en het aanleren van leervaardigheden, zijn in het nieuwe competentieprofiel de Dublin descriptoren verwerkt.

Relatie met de wettelijke bekwaamheidseisen¹:

Het KVDO heeft het bestaande wettelijke kader voor de onderwijsbevoegdheden in de kunstvakken in het binnenschoolse en buitenschoolse werkveld als vertrekpunt genomen voor de beschrijving van de competenties. De opdracht om binnen dit kader een competentieset vast te stellen die voldoet aan de eisen die aan een beginnende beroepsbeoefenaar in het com-

¹ Ook wel bekend als de 'SBL competenties'.

plexe werkveld van het binnen- en buitenschoolse kunsteducatie worden gesteld, is geen eenvoudige opgave gebleken. Het binnenschoolse werkveld wil de bekwaamheidseisen graag herkenbaar verwerkt zien in het profiel. Het buitenschoolse werkveld stelt aanvullende en deels ook andere eisen aan het functioneren van een beginnende docent.

Kritische reflectie en ontwikkeling	Artistiek
	Pedagogisch en didactisch
	Interpersoonlijk
	Omgevingsgericht

Competentieprofiel kunstvakdocentenopleidingen.

Zie voor het complete competentieprofiel bijlage 1.

In onderstaand relatieschema wordt zichtbaar op welke wijze de competenties van de kunstvakdocentenopleidingen de wettelijke bekwaamheidseisen dekken.

SBL	KVDO Artistiek competent	KVDO Pedagogisch en didactisch competent	KVDO Interpersoonlijk competent	KVDO Omgevingsgericht Competent	KVDO Kritische reflectie en ontwikkeling (overkoepelend)
Interpersoonlijke competentie					
Pedagogische competentie					
Vakinhoudelijke en didactische competentie					
Organisatorische competentie					
Competent in het samenwerken met collega's					
Competent in het samenwerken met de omgeving					
Competent in reflectie en ontwikkeling					

Relatieschema competentieprofielen SBL en KVDO

Een overkoepelende competentieset voor alle kunstvakdocentenopleidingen:

Het competentieprofiel is op een zodanig aggregatieniveau beschreven dat alle kunstdisciplines hun docentenopleiding hierin herkennen. Op deze wijze wordt recht gedaan aan de ambitie van de docentenopleidingen in de kunstvakken om als groep van verwante opleidingen te worden gezien.

Bruikbaarheid en toepasbaarheid stonden voorop bij de samenstelling van het profiel. Het nieuwe profiel is kort, overzichtelijk en gemakkelijk te memoriseren. Het KVDO is er van overtuigd dat het loslaten van volledigheid als norm de communicatie over de inhoud ten goede zal komen.

De competentie 'Kritische reflectie en ontwikkeling' staat met reden haaks op de overige competenties, omdat juist deze competentie de eigenschap in zich draagt de samenhang en onderlinge relatie tussen de competenties aan te geven.

Gedragsindicatoren per kunstvakdiscipline:

De identiteit van de docentenopleiding in de kunstvakken wordt in hoge mate bepaald door de artistieke competentie. Hoewel uit de uitwerking blijkt dat de noodzaak tot verbijzondering niet voor alle kunstdisciplines even groot is, hebben de discipline-netwerkoverleggen van het KVDO de mogelijkheid gekregen de generieke gedragsindicatoren aan te vullen vanuit de eigen kunstdiscipline. Zo is de eigenheid van iedere kunstdisciplines herkenbaar. Evaluatie van het functioneren van de gedragsindicatoren in de praktijk zal moeten uitwijzen of de differentiëring voldoende is en of verdere reductie nog mogelijk is.

Relatie van het competentieprofiel met de kennisbases:

In het kader van het project 10voordeleraar wordt voor alle hbo docentenopleidingen vastgesteld welke kenniselementen in de opleidingen geborgd moeten worden. Kenniselementen maken onlosmakelijk deel uit van wettelijke bekwaamheidseisen. Voor de docentenopleidingen in de kunstvakken worden, onder verantwoordelijkheid van het KVDO, deze kenniselementen per kunstdiscipline uitgewerkt.

Competentiegericht opleiden en leren is een onderwijsvisie die in het HBO breed wordt toegepast en goed aansluit bij tradities in het (kunstvak)onderwijs. Binnen de competentiegerichte benadering, die zich kenmerkt door een integrale benadering van kennis, vaardigheden en attitude, krijgt kennis vooral betekenis in relatie tot het handelen. Het KVDO zal de beschreven kennis daarom zoveel mogelijk verbinden aan de gedragsindicatoren van het nieuwe competentieprofiel.

Uiteraard zijn daarbij keuzes gemaakt ten aanzien van breedte en diepgang. Niet alles kan en moet worden gerealiseerd in een vierjarig curriculum. Het KVDO beschouwt de startbekwaamheid aan het einde van de opleiding slechts als het begin van een noodzakelijk proces van lifelong learning waarin de competenties op een steeds hoger niveau van beheersing worden toegepast. De masteropleiding kunsteducatie sluit daar onvoorwaardelijk op aan.

Achtergrondinformatie bij de ontwikkeling van de kennisbases en het competentieprofiel:

De ontwikkelingen in het binnen- en het buitenschoolse werkveld vinden in hoog tempo plaats. Deze hangen samen met ontwikkelingen in de kunsten, zoals een toename van de toepassing van inter- en multidisciplinaire kunstvormen, een toename van het aantal zelfstandige culturele ondernemers en een afname van het aantal gesubsidieerde culturele instellingen. Daarnaast betreft het maatschappelijke vraagstukken, zoals medialisering, culturele diversiteit en sociale cohesie, economische vraagstukken zoals de financiële crisis en daarmee in verband staande overheidsbezuinigingen en verminderde private bestedingen. Voor de binnenschoolse kunsteducatie gaat het om meer aandacht voor de kwaliteit van de kunstvakken (Zijlstra 2011) en om algemene onderwijsvernieuwingen.

Sinds 2004 (Van der Hoeven 2004) is de autonomie van scholen om het onderwijs op eigen manier vorm te geven sterk toegenomen. De kerndoelen van het primair onderwijs en de

onderbouw van het voortgezet onderwijs zijn in 2004 in aantal gereduceerd en in formulering veralgemeniseerd.

Voor de kunstvakken, net als voor de andere vakken, zijn meer algemene kerndoelen overgebleven. Haaks hierop staat de invoering van de canon van Nederland met een gedetailleerde lijst van 50 'vensters' waarvan enkele betrekking hebben op de kunsten.

De implementatie van deze canon voegt een nieuwe dimensie toe aan de discussie over multi- en interculturele benaderingen in de kunsteducatie. Met de komst van het kabinet Rutte is er ook meer aandacht voor cultuureducatie in het basisonderwijs. Staatssecretaris Zijlstra kondigde in zijn beleidsbrief aan dat cultuureducatie - kunst, erfgoed en nieuwe media - vakinhoudelijk meer aandacht moet krijgen. Dat loopt parallel aan de invoering van de kennisbases voor de kunstvakken in primair en voortgezet onderwijs. Tevens stelde hij een adviesvraag aan de Raad voor Cultuur en de Onderwijsraad: 'Hoe kunnen scholen ondersteund worden bij het verzorgen van kwalitatief goede cultuureducatie en hoe culturele instellingen in het verlengde daarvan komen tot een op de kerndoelen afgestemd aanbod voor scholen?' (OCW 27-10-2011).

Het percentage vakleerkrachten in de kunsteducatie in het primair onderwijs is dramatisch gedaald van ca. 60% tien jaar geleden tot nog geen 20% in 2009. Tegenover deze daling staat een snelle opmars van de taak van interne cultuurcoördinator, die vaak door een groepsleerkracht wordt vervuld. In het voortgezet onderwijs was deze taak door de invoering van het vak CKV1 (schooljaar 1999-2000) en door de beschikbaarstelling van vouchers (vanaf 1999), en later de Cultuurkaart (2008), al eerder ontstaan en werd voornamelijk door kunstvakdocenten ingevuld. Van docenten van de CKV-vakken wordt verwacht dat ze kennis hebben op het gebied van meerdere en soms alle kunst disciplines. Het ideaal van een multidisciplinair team van leerkrachten dat het vak CKV zou gaan verzorgen is op grond van praktische (roostertechnische) bezwaren op de meeste scholen niet gerealiseerd. Veel leerlingen hebben daardoor te maken met één CKV-docent.

Er is een tendens tot samenwerking en in sommige opzichten integratie van de kunstvakken. Zo is in de onderbouw van het voortgezet onderwijs sprake van een leergebied 'kunst en cultuur' dat afhankelijk van de visie van de school disciplinegericht of discipline overstijgend kan worden ingevuld. Er is, mede door het vak CKV, maar ook door de cultuurkaart, die elke leerling in elk schooljaar krijgt, sprake van een toenemende samenwerking tussen de school en culturele instellingen. In toenemende mate worden contacten gelegd tussen het onderwijs en de professionele kunst- en cultuurinstellingen, waaronder ook centra voor de kunsten, zoals muziekschool en creativiteitscentrum. Idealiter zou daarbij uitgegaan worden van een vraaggerichte benadering, waarbij scholen zelf uitmaken van welk educatief aanbod ze gebruik willen maken. Om dit te stimuleren werd het budget aan de school gegund (CEPO-gelden voor het basisonderwijs en Cultuurkaart voor voortgezet onderwijs). Dit alles vereist docenten die naast een vakinhoudelijk - theorie en praktijk - en methodisch innovatieve functie ook een coördinerende en organisatorische taak op het gebied van het kunstonderwijs in primair en secundair onderwijs kunnen vervullen. Deze dienen tevens te beschikken over goede contacten met de kunstwereld in de omgeving. Dit geldt in nog sterkere mate voor dat deel van de scholen dat zich op het gebied van kunst en cultuur wil profileren. Het ontstaan van de 'cultuurprofiel scholen' (sinds 2004) hangt samen met de grotere autonomie en differentiatie van scholen. De cultuurprofiel scholen richten hun aanbod deels op alle leerlingen en deels

op een specifieke groep getalenteerde leerlingen (met als mogelijkheid tot instroom in het HBO Kunstonderwijs), VMBO scholen richten zich daarbij op de doorstroming van laatstgenoemde groep leerlingen naar het MBO kunstonderwijs, dat inmiddels in een groot aantal ROC's wordt aangeboden.

Het veld van de buitenschoolse kunsteducatie omvat, naast de cursorisch gerichte centra voor de kunsten, jeugdtheaterscholen, musea, theatergezelschappen, orkesten, poppodia, bioscopen, archieven etc. Daarnaast kennen de provincies (nog) ondersteunende instellingen, die het kunstonderwijs in basis- en voortgezet onderwijs begeleiden en bij culturele activiteiten bemiddelen. Voorts is er het artistiek kader voor amateurkunstverenigingen en ad hoc gezelschappen. Buiten de reguliere circuits ontstaan nieuwe vormen van overdracht zoals 'peer education' in multiculturele jeugdtheatergroepen, urban art en street art en 'community arts' projecten door kunstenaars/docenten. Amateurkunst voor specifieke doelgroepen, zoals senioren, stelt nieuwe en andere eisen aan docenten dan voorheen en centra voor de kunsten moeten, door het wegvallen van gemeentelijke subsidies, een meer marktgericht en flexibeler aanbod verzorgen. Zo ontstaat lokaal een dynamische markt van cursorisch aanbod van publieke en private organisaties en particuliere culturele ondernemers.

De aandacht voor het bredere gebied van de cultuureducatie, veranderende vakinhoudelijke opvattingen, de snel wisselende uitingen van jeugdcultuur, het gebruik van digitale media en de mogelijkheid van 'cross overs' van de ene discipline naar de andere maakt dat het competentieprofiel en de kennisbases in een voortdurend proces geijkt moet worden aan de ontwikkelingen in het werkveld. Het KVDO beschouwt het actueel houden van het profiel en de kennisbases als een belangrijke taak.

3. Tenslotte

Het competentieprofiel en de kennisbasis vormen samen de instrumenten waarmee de opleidingen aan de slag gaan om de curricula vorm en inhoud te geven. Met de beschreven vermogens als uitgangspunt kan elke docentenopleiding zelf haar programma's inrichten. Bij visitaties en accreditaties kan later controle plaatsvinden of de studenten inderdaad de beschreven vermogens verworven hebben en of de programma's dat mogelijk maken. Het is daarom belangrijk dat de opleidingen het nieuwe competentieprofiel kunnen gebruiken en in staat zijn aan de hand daarvan studenten voldoende toe te rusten voor de uitoefening van hun toekomstig beroep. Voor toetsing van de effectiviteit van de nieuwe competentieset hebben de opleidingen het werkveld nodig. Het KVDO ziet het als haar taak om de uitwisseling met het werkveld te organiseren en te zorgen voor een transparant traject om validering door het werkveld mogelijk te maken.

Een kennisbasis is een document dat enige tijd houdbaar moet zijn. De redactieteams hebben duurzaamheid nagestreefd en er daarom voor gekozen zoveel mogelijk 'vlottende kennis' te vermijden. Vlottende kennis is onderhevig aan modes, hypes, publicitaire aandacht, enz.

De kennisbasis geeft aan over welke professionele kennis de student flexibel moet kunnen beschikken om succesvol te kunnen handelen als beginnende beroepsbeoefenaar in beroeps-kritische situaties.

Wanneer kennis wordt gezien als een persoonlijke bekwaamheid die studenten zelf opbouwen in interactie met hun omgeving is (enige) vrijheid in de richting waarin de kennis wordt

verworven vanzelfsprekend. Door de kennis te veel vast te leggen kan studenten de kans ont-
nomen worden nieuwe kennis te ontwikkelen, wat tot conservering van het beroep kan leiden
en innovatie bemoeilijkt.

De kennisbasis vormt een geheel dat geïntegreerd met het competentieprofiel beschikbaar
moet zijn en waar in de indicatoren duidelijk naar wordt verwezen. Uit het functioneren in de
opleidings- en beroepspraktijk zal moeten blijken welke bijstellingen van het competentiepro-
fiel, indicatoren en kennisbases in de toekomst noodzakelijk zijn. Het vraagt van alle betrok-
kenen de inzet om het tot een levend instrument te maken.

Namens het bestuur van het KVDO,

Leo Molendijk
Voorzitter

Competentieprofiel docent Theater

Kritische reflectie en ontwikkeling	Artistiek
	Pedagogisch en didactisch
	Interpersoonlijk
	Omgevingsgericht

Artistiek competent

De kunstvakdocent kan als kunstenaar met een eigen visie artistiek werk creëren en het artistieke proces inclusief een breed scala aan ambachtelijke kennis en instrumentele vaardigheden toepassen in onderwijs waardoor lerenden de betekenis van kunst ervaren, geïnspireerd raken en een eigen artistiek proces doorlopen.

Creëren

De beginnend kunstvakdocent:

1. ontwikkelt op basis van kennis, intuïties, waarnemingen en inzichten een eigen artistieke visie;
2. vertaalt zijn artistieke visie naar ideeën en kan met behulp van daartoe geëigende (disciplinespecifieke) middelen zijn ideeën vormgeven;
3. benoemt het creatieve proces en de wijze waarop artistiek werk ervaringen bij de lerenden veroorzaakt;
4. gebruikt vakinhoudelijk-didactische kennis en vaardigheden in samenhang met de doelen van het onderwijs om een creatief proces bij de lerenden te realiseren

De beginnend theaterdocent:

- 1.1 gaat scheppend en associatief om met intuïties, waarnemingen en indrukken, transformeert deze in artistieke ideeën en een eigen artistieke visie;
- 2.1 draagt bij tot de totstandkoming van theatrale producten en aan de daaraan ten grondslag liggende artistieke keuzen op basis van zijn artistieke visie;
- 2.2 vormt concepten, produceert en componeert materiaal, biedt het aan en levert een bijdrage aan repetities en uitvoeringen;
- 3.1 toont in staat te zijn een verhaal zowel in handelingen als beelden te creëren en demonstreert inzicht in de manier waarop ervaringen en betekenissen overdragen.

Ambachtelijk

De beginnend kunstvakdocent:

5. toont brede kennis op het gebied van de eigen discipline;
6. toont technische vaardigheden op het gebied van de eigen discipline;
7. gebruikt culturele, kunsthistorische en actuele vakkennis en plaatst uitingen van de eigen discipline in deze context;
8. benut kennis en ervaring die hijzelf en de lerenden elders hebben opgedaan, waardoor het onderwijs inhoudelijk actueel blijft.

De beginnend theaterdocent:

- 5.1 toont inzicht in de verschillende fasen van het theatrale maakproces;
- 5.2 toont inzicht in principes van theatrale communicatie en hanteert deze vanuit een eigen expertise;
- 6.1 past geëigende instrumenten en vaktechnieken binnen de verschillende fasen van het maakproces adequaat toe, verkent de grenzen en mogelijkheden van andere genres en theaterstijlen, analyseert en synthetiseert theatrale ingrediënten en verwerkt de uitkomsten in het productieproces;
- 7.1 toont over brede en actuele kennis te beschikken van de kernconcepten, structuren, werkwijzen en theorieën van het theatermaken en van de historische en sociaal-maatschappelijke bedding daarvan.

Pedagogisch-didactisch competent

De kunstvakdocent beschikt als docent over de juiste pedagogische en didactische kennis en vaardigheden om op professionele wijze voor de individuele lerenden en voor groepen lerenden waarmee hij werkt, een veilige en krachtige leeromgeving tot stand te brengen waarin hij hen begeleidt hun mogelijkheden en ambities te ontdekken en ontwikkelen.

Pedagogisch

De beginnend kunstvakdocent:

9. houdt rekening met hoe lerenden leren, hoe hun ontwikkeling verloopt, welke problemen zich daarbij kunnen voordoen en hij weet (hoe) daar mee om te gaan;
10. creëert de randvoorwaarden (sfeer, organisatie, opdrachten, materialen, fysieke ruimte) die de lerenden in staat stellen zelfstandig en in groepen te kunnen leren;
11. ondersteunt de lerenden in hun leerproces door leervragen en leerproblemen te signaleren, te benoemen en erop te reageren;
12. signaleert, benoemt en begeleidt de individuele talenten van lerenden, heeft kennis van beoogde eindniveau en weet dit in tussenstappen te helpen ontwikkelen;

De beginnend theaterdocent:

- 10.1 organiseert het productieproces zodanig dat ieder individu (ook in een multidisciplinair proces binnen een andere discipline) de ruimte krijgt om zich te ontwikkelen;
- 10.2 richt de materiële en immateriële leeromgeving zo in dat interesse en het theatermaken wordt gewekt en levend gehouden;
- 10.3 draagt bij aan realisatie en ontwikkeling van een (kunst)pedagogisch klimaat in het team of de organisatie;
- 10.4 maakt keuzen met betrekking tot lesmethodes, mede op grond van een eigen (kunst)pedagogische visie.

Didactisch

De beginnend kunstvakdocent:

13. ontwerpt leeractiviteiten vanuit een vakgerichte didactische visie die in het perspectief van de ontwikkeling van de lerenden betekenisvol zijn;
14. biedt organisatievormen, leermiddelen en leermaterialen aan die de leerdoelen en leeractiviteiten van onderwijs in kunstvakken ondersteunen;
15. toetst de ontwikkeling en voortgang van de lerenden en beoordeelt de resultaten op verantwoorde wijze;
16. geeft kunst en cultuur een betekenisvolle plaats in het onderwijs en evalueert deze plaats structureel.

De beginnend theaterdocent:

- 13.1 gaat zowel bij de ontwikkeling van zijn onderwijs als bij de evaluatie uit van zijn vakmanschap als docerend theatermaker en verhoudt zich hierbij tot de school of instelling;
- 13.2 stelt leerplannen en lesprogramma's op en stemt deze af met collegae;
- 14.1 hanteert bewust en doelgericht diverse methoden en werkwijzen bij het ontwikkelen van verschillende vaardigheden van de lerenden op het gebied van spel en theater;
- 14.2 hanteert verschillende werkvormen, biedt leersituaties aan waarin lerenden zich creërend en reflecterend kunnen ontwikkelen en bekwamen in artistieke en algemene zin;
- 16.1 positioneert theater binnen het geheel van leeractiviteiten;
- 16.2 adviseert en begeleidt bij culturele activiteiten, het samenstellen van een kunstdossier (kunstmentoraat) en draagt bij tot inzicht in de diverse kunstdisciplines en de samenhang daartussen;
- 16.3 draagt bij aan realisering en ontwikkeling van (vak)didactiek binnen team/organisatie.

Interpersoonlijk competent

De kunstvakdocent heeft als docent en kunstenaar het vermogen een prettig leer- en werkklimaat te creëren waarin hij oog heeft voor persoonlijke relaties en waarin op een coöperatieve en constructieve manier door betrokkenen wordt gecommuniceerd en samengewerkt.

Communicatief

De beginnend kunstvakdocent:

- 17. realiseert op basis van kennis van groepsdynamica en communicatie met lerenden een leef- en werkklimaat dat gekenmerkt wordt door samengaan en samenwerken;
- 18. houdt in zijn taalgebruik, omgangsvormen en manier van communiceren rekening met de posities, achtergronden, belangen en gevoelens van zijn gesprekspartners;
- 19. beargumenteert zijn artistieke, pedagogische en didactische visies en de daaruit voortvloeiende keuzes in begrijpelijke taal;
- 20. maakt zijn fascinatie voor kunst en cultuur en de eigen artistieke discipline zichtbaar en zet dat in om lerenden te motiveren en stimuleren.

De beginnend theaterdocent:

- 17.1 gebruikt kennis van groepsdynamische processen bij de omgang met de lerenden en bij de inrichting van zijn werk als theaterdocent;
- 18.1 communiceert op creatieve wijze respectvol, informatief en overtuigend met ouders/ verzorgers van de lerenden over de inhoud van het werk en over de voortgang van het leerproces;
- 18.2 presenteert effectief en efficiënt, zowel schriftelijk als mondeling, het theatergezelschap, de productieplannen dan wel (de uitgangspunten van) het theaterproduct aan relevante doelgroepen;
- 18.3 communiceert vanuit de eigen (spel) vaardigheden; expressief, speels, verbindend, uitnodigend, onderhoudend;
- 19.1 communiceert met lerenden op inspirerende en overtuigende wijze over invallen, (tekst) interpretaties, ideeën en wensen voor het theaterproduct, en over de resultaten van verkenningen, experimenten en trainingen

Samenwerken

De beginnend kunstvakdocent:

- 21. levert een actieve, constructieve bijdrage aan verschillende vormen van overleg en samenwerken binnen en buiten het onderwijs;
- 22. werkt volgens de in de samenwerking geldende afspraken, procedures en systemen;
- 23. heeft een duidelijk beeld van zijn eigen kwaliteiten, beperkingen en rol in een samenwerking en staat open voor andere visies en ideeën;

De beginnend theaterdocent:

- 21.1 stelt zich flexibel op bij het maken van een theaterproduct;
- 21.2 draagt in technische en organisatorische zin bij aan een optimaal verloop van het repetitieproces en de voorstelling;
- 21.3 werkt productief samen in een interdisciplinair team;
- 21.4 overlegt constructief met collegae en verzorgt in teamverband vak- en disciplineoverstijgend werk in kunsteducatie en amateur-theater;
- 21.5 legt contacten buiten de (onderwijs) instelling, onderhoudt deze en zet ze in voor uitvoering van vak(overstijgende) zaken;
- 22.1 gaat effectief om met de verschillende rollen, verantwoordelijkheden en belangen in het productieproces van theatermaken;
- 23.1 zet de eigen expertise in binnen het gezamenlijke artistieke proces van het theatermaken.

Omgevingsgericht competent

De kunstvakdocent kan als docent en cultureel ondernemer relevante ontwikkelingen in de samenleving signaleren en onderzoeken en ziet daarin de kansen en mogelijkheden om op een zakelijke en georganiseerde wijze de verbinding te leggen met zijn leer- en werkomgeving.

Omgevingsgerichtheid

<p>De beginnend kunstvakdocent:</p> <p>24. signaleert actuele ontwikkelingen in de internationale samenleving en verbindt deze aan de beroepspraktijk;</p> <p>25. voert (artistiek) praktijkonderzoek uit om zijn eigen theoretisch kader te toetsen aan de beroepspraktijk;</p> <p>26. toont inzicht in de functie en plaats van de kunsten in de samenleving en verwerkt die in zijn beroepspraktijk.</p>	<p>De beginnend theaterdocent:</p> <p>24.1 legt verbanden tussen culturele en maatschappelijke uitingen en ontwikkelingen;</p> <p>24.2 plaatst culturele ontwikkelingen op het gebied van jeugdcultuur en interculturaliteit in een maatschappelijke context en relateert deze aan theater en educatie;</p> <p>24.2 toont kennis van de Nederlandse binnen- en buitenschoolse educatieve structuur;</p> <p>25.1 stelt zich op de hoogte van het werk en ideeën van vakgenoten en van kunstenaars uit andere disciplines en andere culturen;</p> <p>26.1 toont inzicht in de relaties tussen onderwijs, vorming en opvoeding binnen een sociaal-culturele context;</p> <p>26.2 maakt gebruik van kennis van culturele instellingen en het culturele aanbod in stad en regio;</p> <p>26.3 stimuleert lerenden tot interculturele belangstelling.</p>
---	--

Cultureel ondernemen

<p>De beginnend kunstvakdocent:</p> <p>27. neemt initiatief en benut kansen in de binnen- en buitenschoolse onderwijsmarkt, voor zowel bestaande als nieuwe producten of activiteiten;</p> <p>28. toont zakelijk, creatief en organisatorisch inzicht bij het ontwikkelen van zijn cultureel ondernemerschap;</p> <p>29. levert een actieve bijdrage aan een gezamenlijk project of product en staat open voor andere ideeën en inbreng.</p>	<p>De beginnend theaterdocent:</p> <p>27.1 vertaalt vragen en opdrachten vanuit het veld naar succesvolle theatrale en educatieve activiteiten en voert deze uit;</p> <p>27.2 kent bestaande publieksgroepen en kan nieuwe aanboren;</p> <p>28.2 treft zakelijke voorzieningen ten behoeve van zijn beroepspraktijk om ook op de lange termijn beroepsmatig zelfstandig als docent werkzaam te kunnen zijn.</p>
--	---

Kritisch-reflectief competent

De kunstvakdocent heeft als startbekwaam beroepsbeoefenaar een kritische en onderzoekende houding richting zijn eigen (kunst)pedagogische en artistieke handelen, beroepsopvattingen en persoonlijke concepten en kan deze systematisch bijstellen ten bate van zijn persoonlijke en professionele ontwikkeling.

Reflectief

<p>De beginnend kunstvakdocent:</p> <p>30. kijkt systematisch naar zijn handelen en heeft een duidelijk beeld van eigen kwaliteiten en beperkingen;</p> <p>31. gebruikt verschillende methodieken (bv. intervisie, evaluatie, feedback) om te reflecteren op zijn eigen handelen.</p>	<p>De beginnend docent dans:</p>
---	----------------------------------

Groei en vernieuwing

<p>De beginnend kunstvakdocent:</p> <p>32. heeft een kritische en onderzoekende houding gericht op vakinhoudelijke vernieuwing en doorgroei;</p> <p>33. ontwikkelt zijn beroepsvisie vanuit pedagogische en cultureel-maatschappelijke dimensies en past deze visie toe in de beroepspraktijk;</p> <p>34. gebruikt de resultaten van (artistiek) praktijkonderzoek om zijn eigen beroepsvisie verder te ontwikkelen en zijn persoonlijk werkconcept te expliciteren.</p>	<p>De beginnend docent dans:</p> <p>34.1. onderzoekt en verdiept bestaande werkwijzen en methodes van de danspraktijk en ontwikkelt op een aantoonbaar innovatieve wijze nieuwe methodes en werkwijzen voor danseducatie.</p>
--	---

Preambule

De bacheloropleiding Docent Theater heeft een ongegradeerde status en de taak op te leiden voor het binnen- en buitenschoolse theaterwerkveld, het vak CKV en voor Kunst Algemeen. De docent theater geeft dan ook theaterlessen op alle niveaus en dient zijn¹ kennis van theater en kunst productief te maken voor diverse doelgroepen in verschillende contexten.

Bij het geven van theaterlessen en het maken van theater is de interactie tussen docent/regisseur/theatermaker en leerlingen/spelers van essentieel belang. De kennis die de docent theater nodig heeft om processen adequaat te kunnen begeleiden, is gebaseerd op theoretische kennis van paradigma's, theorieën, communicatie, interactie, persoonlijke ontwikkeling etc., en op de in de beroepspraktijk ontwikkelde kennis. De kennisontwikkeling van de docent theater stopt niet na de afronding van zijn opleiding, kennis ontwikkelt zich verder in een leven lang leren.

Voor de ontwikkeling van de kennisbasis voor de docentenopleidingen van de verschillende kunstvakken is er door het KVDO een format ontwikkeld. De redactiecommissie Docent Theater heeft zich in het belang van de uniformiteit met de andere disciplines, bij het ontwikkelen van de kennisbasis gehouden aan dit format, ondanks zijn beperkingen, en hierbinnen de kenniselementen geplaatst.

In het *format* is sprake van zes domeinen:

1. Vakinhoud: kennis van kunst en cultuur;
2. Vakinhoud: kennis van theater;
3. Vakdidactiek: kennis van vakdidactiek;
4. Vakdidactiek: kennis van het schoolvak;
5. Onderwijskunde: kennis van leren en van ontwikkeling;
6. Onderwijskunde: kennis van de leerling.

De redactiecommissie heeft ernaar gestreefd om de beschrijvingen van de kennisbasis helder en compact te houden. Om herhaling en overlap in de tekst te voorkomen is in overleg² besloten om de domeinen 3 en 4 samen te voegen.

Om recht te doen aan de verscheidenheid van de diverse opleidingen Docent Theater heeft de redactiecommissie gemeend om bij de formulering van de algemene kennisbasis ruimte te moeten laten voor bestaande accentverschillen per opleiding. Om die reden is er geen hiërarchische ordening van leerinhouden aangebracht. Werkend vanuit de zelfde kennisbasis kan een opleiding zich profileren door het accent bijvoorbeeld op het leren acteren of juist op het leren theatermaken te leggen.

¹ Waar 'hij' staat kan ook 'zij' gelezen worden.

² Het periodieke overleg van de voorzitters van de redactiecommissies beeldend, dans, muziek en theater.

De HBO-raad heeft de opdracht gegeven een kennisbasis te ontwikkelen die gericht is op het binnenschoolse werkveld: het primair en voortgezet onderwijs. In de kennisbasis is echter ook kennis opgenomen die de docent moet hebben om in het buitenschoolse veld te kunnen functioneren omdat beide werkvelden in de beroepspraktijk overlappen en/of met elkaar verweven blijken te zijn. Behalve voor het binnenschoolse veld wordt de docent theater ook opgeleid voor het buitenschoolse veld. De beroepspraktijk laat zich niet gemakkelijk opdelen in domeinen die los van elkaar staan. In de praktijk raken het binnen- en buitenschoolse werkveld steeds nauwer bij elkaar betrokken. Kennismaking met theater en scholing in theater vinden niet alleen in het primair en voortgezet onderwijs plaats, maar vooral ook in de centra voor de kunsten, in de amateurkunst en in projectmatig verband. Ook werken scholen voor de theatereducatie voor kinderen en jongeren steeds vaker samen met theatergroepen en/of centra voor de kunsten. Vanwege de bestaande verstrengeling van het binnen- en buitenschoolse werkveld heeft de redactiecommissie de kennisbasis breed geformuleerd. Wanneer in de tekst gesproken wordt over de leerling kan er in veel gevallen ook 'de amateurspeler' gelezen worden.

De plaats van kunst en theater in het MBO is in de afgelopen decennia sterk gegroeid. Voor de afgestudeerde docent theater is het MBO een belangrijk werkveld. Hoewel dit werkveld niet expliciet genoemd is in de opdracht die de redactie heeft gekregen, biedt deze kennisbasis ook voldoende basis voor het werken in het MBO.

De redactiecommissie Docent Theater heeft voor het opstellen van de kennisbasis de volgende betekenissen gehanteerd:

- kennisgebied: het wetenschappelijke domein;
- leerinhoud: de verschillende vakken die tot dit wetenschappelijk domein gerekend worden;
- criterium: de feitelijke kennis, geformuleerd als '*learning outcome*';
- referentie: een praktische toelichting bij het kenniscriterium. De referenties geven een mogelijke inhoud/bron van het kenniscriterium aan. In de referentie zijn suggesties opgenomen en is niet gestreefd naar volledigheid. De opleidingen moeten ruimte hebben voor een eigen invulling.

De kennisbasis is een document dat in de ogen van de redactie moet blijven 'leven' en regelmatig dient te worden herzien. Zo bleken vlak vóór publicatie sommige opgenomen referenties al verouderd te zijn als gevolg van actuele politieke ontwikkelingen.

De kennisbasis geeft geen aanwijzingen voor het niveau van de kennis. Hiervoor zijn de Dublin-descriptoren bedoeld.

De redactiecommissie Docent Theater heeft kennis genomen van de generieke kennisbasis van de tweedegraads lerarenopleidingen en deze als referentiekader gebruikt voor het beschrijven van de kennisbasis voor de docent theater. Daarbij heeft ze zich gericht op aanvullende specifieke kennis waarover de docent theater moet beschikken om te kunnen functioneren in het binnen- en buitenschoolse werkveld. Ieder Docent Theater of Theaterdocent opleiding dient zelf te bepalen hoe zij zich verhoudt, of wil verhouden, tot de generieke kennisbasis.

De kennisbasis vormt één geheel met het competentieprofiel. In de verschillende domeinen wordt steeds verwezen naar de competentie(s) en de gedragsindicatoren waar de beschreven kennis betrekking op heeft.

Marcel de Groen

Voorzitter redactiecommissie Docent Theater

Domein 1: Vakinhoud - kennis van kunst en cultuur					
Competentie	Artiestieke competentie: De kunstvakdocent kan als kunstenaar met een eigen visie artistiek werk creëren en het artistieke proces inclusief een breed scala aan ambachtelijke kennis en instrumentele vaardigheden toepassen in onderwijs waardoor lerenden de betekenis van kunst ervaren, geïnspireerd raken en een eigen artistiek proces doorlopen.				
	Omgevingsgerichte competentie: De kunstvakdocent kan als docent en cultureel ondernemer relevante ontwikkelingen in de samenleving signaleren en onderzoeken en ziet daarin de kansen en mogelijkheden om op een zakelijke en georganiseerde wijze de verbinding te leggen met zijn leer- en werkomgeving.				
Indicatoren	Kritisch-reflectieve competentie: De kunstvakdocent heeft als startbekwaam beroepsbeoefenaar een kritische en onderzoekende houding richting zijn eigen (kunst)pedagogische en artistieke handelen, beroepsopvattingen en persoonlijke concepten en kan deze systematisch bijstellen ten bate van zijn persoonlijke en professionele ontwikkeling.				
	Artistiek - ambachtelijk: 7. De beginnende kunstvakdocent gebruikt culturele, kunsthistorische en actuele vak kennis en plaatst uitingen van de eigen discipline in deze context. 7.1. De beginnende theaterdocent toont over brede en actuele kennis te beschikken van de kernconcepten, structuren, werkwijzen en theorieën van het theatermaken en van de historische en sociaal-maatschappelijke bedding.				
Kennisgebied	Omgevingsgericht: 24. De beginnende kunstvakdocent signaleert actuele ontwikkelingen in de internationale samenleving en verbindt deze aan de beroepspraktijk. 25.1. De beginnende theaterdocent stelt zich op de hoogte van het werk en ideeën van vakgenoten en van kunstenaars uit andere disciplines en andere culturen. 26. De beginnende kunstvakdocent toont inzicht in de functie en plaats van de kunsten in de samenleving en verwerkt die in zijn beroepspraktijk.				
	Kritisch-reflectief: 34. De beginnende kunstvakdocent gebruikt de resultaten van (artistiek) praktijkonderzoek om zijn eigen beroepsvisie verder te ontwikkelen en zijn persoonlijk werkconcept te expliciteren.				
	T	M	P	Leerinhoud	Kenniscriterium: de afgestudeerde..
Kunst en Cultuur	X			Westerse kunst- en cultuurgeschiedenis	Referentie perioden en invalshoeken van Kunst Algemeen en CKV
	X				
	X	X	X		..heeft de kennis om de eigen discipline theater in een breder cultuurhistorisch perspectief te plaatsen;
	X	X	X	Kunstbeschouwing andere disciplines	..heeft kennis van het denken over kunst vanuit verschillende historische, filosofische en sociologische perspectieven. ..heeft kennis van de belangrijkste constituerende elementen uit beeldende kunst, dans, literatuur en muziek en heeft inzicht in de wijze waarop deze elementen tot betekenisvolle eenheden worden gecomponeerd;
	X	X	X		..heeft kennis van begrippen en analysemodellen van de verschillende disciplines en kan deze op eigen wijze toepassen;
	X	X	X		..heeft kennis van overeenkomsten en verschillen tussen theater beschouwen en het beschouwen van andere kunsten.
	X			Culturele sector infrastructuur	..heeft kennis van belangrijke regionale en landelijke culturele instellingen, met name op het terrein van theater- en kunsteducatie;
					..weet hoe hij kennis verwerft van het landelijke en regionale cultuuraanbod.
	X			Actuele ontwikkelingen	..neemt kennis van actuele ontwikkelingen in de kunst- en cultuur(educatie);
	X				..heeft op hoofdlijnen kennis van het landelijke cultuurbeleid en de geschiedenis en ontwikkeling daarvan.

Domein 2: Vakinhoud – kennis van theater en het creatieve proces						
Competentie						
Artistieke competentie: De kunstvakdocent kan als kunstenaar met een eigen visie artistiek werk creëren en het artistieke proces inclusief een breed scala aan ambachtelijke kennis en instrumentele vaardigheden toepassen in onderwijs waardoor lerenden de betekenis van kunst ervaren, geïnspireerd raken en een eigen artistiek proces doorlopen.						
Kritisch-reflectieve competentie: De kunstvakdocent heeft als startbekwaam beroepsbeoefenaar een kritische en onderzoekende houding richting zijn eigen (kunst)pedagogische en artistieke handelen, beroepsopvattingen en persoonlijke concepten en kan deze systematisch bijstellen ten bate van zijn persoonlijke en professionele ontwikkeling.						
Indicatoren						
Creërend:						
1. De beginnende kunstvakdocent ontwikkelt op basis van kennis, intuïties, waarnemingen en inzichten een eigen artistieke visie.						
2. De beginnende kunstvakdocent vertaalt zijn artistieke visie naar ideeën.						
3. De beginnende kunstvakdocent kan met behulp van daartoe geëigende (disciplinespecifieke) middelen zijn ideeën vormgeven.						
Ambachtelijk:						
5. De beginnende kunstvakdocent toont kennis op het gebied van de eigen discipline.						
6. De beginnende kunstvakdocent toont technische vaardigheden op het gebied van de eigen discipline.						
7. De beginnende theaterdocent toont over brede kennis te beschikken van de kernconcepten, structuren, werkwijzen en theorieën van het theatermaken en van de historische en sociaal-maatschappelijke bedding daarvan.						
Kritisch – reflectief:						
32.1 De beginnende theaterdocent toont een oriënterende en onderzoekende grondhouding.						
Kennisgebied	T	M	P	Leerinhoud	Kenniscriterium: de afgestudeerde.	Referentie
Theater	X	X		Theatergeschiedenis	..heeft kennis over de Westerse theatergeschiedenis op hoofdlijnen en is bekend met belangrijke verschijningsvormen van niet Westerse theatervormen;	alle historische perioden, theaterbouw, maatschappelijke functie van theater
	X	X	X		..heeft kennis over theaterle verschijningsvormen (theorieën, werkwijzen, producten) in een historische context.	Attische tragedie, wagenspel, Commedia dell'arte, episch theater, musical, zapp-voorstelling
	X		X	Dramaturgie	..heeft kennis van basisbegrippen en basismodellen van de dramaturgie;	Aristotelische dramaturgie, protagonist en antagonist; open en gesloten dramaturgie, non-liniair, cliffhanger, soap-structuur
	X	X	X		..heeft kennis (van modellen en werkwijzen) van tekstanalyse;	personageanalyse, configuratie, kennisvoor- en achterstand
	X		X		..heeft kennis over modellen en werkwijzen om materiaal te theatraaliseren;	code, effect, betekenis,
	X				..heeft kennis over het vinden en gebruiken van bronnen.	vertalingen, historische bronnen, recensies bibliotheek, internet
	X		X	Dramaturgie/ theaterbeschouwen	..heeft de kennis om dramaturgische keuzes en elementen van een voorstelling te herkennen en is in staat deze elementen te analyseren in relatie tot betekenisgeving door en effect op het publiek;	semiotiek, vormgevingsconcept, realistisch-abstract, theatraalising, theatrale interactie, ruimteconcept
	X		X		..heeft kennis over modellen en werkwijzen om een voorstelling te evalueren op basis van een analyse van de inzet en montage van de theatrale elementen;	spel, vormgeving, muziek/geluid, nieuwe media, zintuiglijkheid, ruimte, narratieve structuur, relaties tekst-beeld
	X		X		..heeft de kennis om een theatervoorstelling in een brede artistieke maatschappelijke context te plaatsen.	opvoeringsgeschiedenis, oeuvre en visie gezelschap/regisseur
	X		X	Theaterrepertoire	..heeft kennis op hoofdlijnen van belangrijke Westerse toneelwerken van de Grieken tot het heden;	Griekse tragedie, theater van de renaissance, Frans Classicisme, burgerlijk toneel, naturalisme, episch theater,absurd theater, hyperrealisme,
	X		X		..heeft kennis van enkele stukken uit het Nederlandse jeugdtheaterrepertoire;	Jeugdclassiekers, bewerkingen, emancipatorisch repertoire,poëtisch-anarchistisch repertoire

								..heeft kennis van concepten of scripts van actuele interdisciplinaire theatervormen.	..heeft kennis van concepten of scripts van actuele muziektheater	improvisatietheater, community arts, diverse vormen van muziektheater
								..heeft kennis om informatie te verzamelen over het Nederlandse theateeraanbod en de geschiktheid ervan voor bepaalde publieksgroepen;	..heeft kennis om informatie te verzamelen over het Nederlandse theateeraanbod en de geschiktheid ervan voor bepaalde publieksgroepen;	tijdschriften, recensies, nieuwe media, publieksgroepen
								..heeft kennis over de plaatsing van theaterproducten in een actuele cultuurmaatschappelijke context;	..heeft kennis over de plaatsing van theaterproducten in een actuele cultuurmaatschappelijke context;	sociaal-artistiek theater; Community theatre
								..heeft kennis van hedendaagse theateropvattingen en actuele ontwikkelingen;	..heeft kennis van hedendaagse theateropvattingen en actuele ontwikkelingen;	visie belangrijke hedendaagse theatermakers en gezelschappen;
								..heeft kennis van de infrastructuur van het Nederlandse theaterlandschap.	..heeft kennis van de infrastructuur van het Nederlandse theaterlandschap.	productie, distributie, receptie, toneelbestel, basisinfrastructuur
								..heeft kennis van diverse toonaangevende acteetheorieën, speelslijlen en spelopvattingen van de laatste 150 jaar;	..heeft kennis van diverse toonaangevende acteetheorieën, speelslijlen en spelopvattingen van de laatste 150 jaar;	inlevend, fysiek, episch, grotesk
								..heeft kennis van het instrument (lichaam en stem) en hoe het instrument theatraal kan worden ingezet;	..heeft kennis van het instrument (lichaam en stem) en hoe het instrument theatraal kan worden ingezet;	bewegingsapparaat, spanning en ontspanning, mise-en-scène, EVTS
								..heeft kennis van de noodzaak tot interactie en de manieren om deze interactie binnen verschillende spelopvattingen vorm te geven;	..heeft kennis van de noodzaak tot interactie en de manieren om deze interactie binnen verschillende spelopvattingen vorm te geven;	epische, demonstratieve en retorische speelstijl, actie en reactie, impuls, acteur/performer,
								..heeft kennis van werkwijzen voor tekstbehandeling.	..heeft kennis van werkwijzen voor tekstbehandeling.	accenten, pauzes, betekenis, stemkleuring
								..heeft kennis van diverse theorieën en stijlen op het gebied van regie en theatermaken;	..heeft kennis van diverse theorieën en stijlen op het gebied van regie en theatermaken;	diverse genres, teksttoneel, bewegingstheater, montagevoorstelling
								..heeft kennis van verschillende modellen en werkwijzen van theatermaken;	..heeft kennis van verschillende modellen en werkwijzen van theatermaken;	
								..heeft kennis van andere disciplines die nodig is voor het maken van theater;	..heeft kennis van andere disciplines die nodig is voor het maken van theater;	vormgeving, licht en geluid
								..heeft kennis van verschillende theorieën van theatercommunicatie;	..heeft kennis van verschillende theorieën van theatercommunicatie;	semiotiek, effect, beleving, interactie, codering
								..heeft kennis van scenografie en theatertechniek.	..heeft kennis van scenografie en theatertechniek.	ruimtelijke vormgeving, geluid, nieuwe media, technische kaders
								..heeft kennis van het creatief proces;	..heeft kennis van het creatief proces;	associatie, divergeren en convergeren, fasering van het creatieve proces
								..heeft kennis van de fases van het theaterlijke maakproces;	..heeft kennis van de fases van het theaterlijke maakproces;	voorbereiding, onderzoek, experimenteren, materiaal genereren, improviseren, vastleggen, herhaalbaar maken
								..heeft kennis van modellen en werkwijzen mbt research van tekst, thema, doelgroep en context van theatermaken.	..heeft kennis van modellen en werkwijzen mbt research van tekst, thema, doelgroep en context van theatermaken.	doelgroeponderzoek, literatuuronderzoek, repertoireadvieslijst

Domein 3 en 4: Vakdidactiek – kennis van vakdidactiek en van het schoolvak

Competentie

Pedagogisch-didactische competentie:

De kunstvakdocent beschikt als docent over de juiste pedagogische en didactische kennis en vaardigheden om op professionele wijze voor de individuele lerenden en voor groepen lerenden waarmee hij werkt, een veilige en krachtige leeromgeving tot stand te brengen waarin hij hen begeleidt hun mogelijkheden en ambities te ontdekken en ontwikkelen.

Indicatoren

Pedagogisch-didactisch:

13. De beginnende kunstvakdocent ontwerpt leeractiviteiten vanuit een vakgerichte didactische visie die in het perspectief van de ontwikkeling van de lerenden betekenisvol zijn.
14. De beginnende kunstvakdocent biedt organisatievormen, leermiddelen en leermaterialen aan die de leerdoelen en leeractiviteiten van onderwijs in kunstvakken ondersteunen.
15. De beginnende kunstvakdocent toetst de ontwikkeling en voortgang van de lerenden en beoordeelt de resultaten op verantwoorde wijze.
16. De beginnende kunstvakdocent geeft kunst en cultuur een betekenisvolle plaats in het onderwijs en evalueert deze plaats structureel.

Kennisgebied	Pedagogisch-didactisch			Referentie	
	T	M	P		
Context van de overdracht	X			..heeft kennis van de geschiedenis van drama en theater in het PO en VO	theater als examenvak
	X			..heeft kennis van de plek van drama en theater in verschillende onderwijsinstellingen;	cultuurprofiel scholen, verschillende doelstellingen van drama
			X	..heeft kennis van verschillende opvattingen over de noodzaak van het vak theater, Kunst Algemeen en CKV en heeft op basis daarvan een eigen visie op deze vakken;	
	X		X	..heeft kennis van de kerndoelen en eindtermen van theater en drama;	kerndoelen PO en VO, Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO)
	X		X	..heeft kennis van de verschillende rollen van de docent theater in het PO en VO en het kunnen toepassen van deze verschillende rollen.	docent, mentor, coach, regisseur, theatermaker, begeleider processen, collega, beoordeelaar
	X			..heeft kennis van de geschiedenis van CKV en Kunst Algemeen in het onderwijs;	beleidsdoelstellingen
	X		X	..heeft kennis van de plek van CKV en Kunst Algemeen in verschillende onderwijsinstellingen;	keuzevak eindexamen
	X		X	..heeft kennis van de kerndoelen en eindtermen van CKV en Kunst Algemeen.	
	X			..heeft kennis van de opvattingen van de kunst- en theatereducatie op hoofdlijnen;	participatie, amateurkunst, vormingstheater
	X		X	..heeft kennis van de relatie tussen de binnen- en buitenschoolse kunst- en theatereducatie.	actief, receptief, reflectief
	X		X	..heeft kennis van lesmodellen die goed toepasbaar zijn bij het onderwijzen van theater of het maken van theater (met kinderen of jongeren);	de vijf W's, teaching in role, theatrale werkvormen, forumtheater
	X		X	..heeft kennis van enkele methoden die beschikbaar zijn voor theatereducatie en het kunnen werken met de hierin gegeven modellen;	educatieve uitgeverijen en methodes voor de vakgebieden theater en kunsteducatie
	X		X	..heeft kennis over de wijze waarop lesprogramma's en lessencycli voor theater worden ontworpen en het kunnen werken hiermee.	
X		X	..heeft kennis van verschillende theorieën over vakdidactische principes en weet deze te verbinden aan het lesgeven of maken van theater en kunsteducatie;	lesgeefstijlen, longitudinaal, meester-gezel, peer-teaching, resultaat gericht doceren, faalangst, contextrijk leren	

	X		X	..heeft kennis van de voorwaarden die nodig zijn voor het creëren van een adequate lessituatie/productieproces;	veiligheid, vertrouwen, samenspel
	X		X	..heeft kennis van manieren van omgaan met verschillen in talent, inzet en lef;	adaptief onderwijs
	X		X	..heeft kennis van (individuele) spelcoaching en van methoden om creativiteit en verbeelding te stimuleren.	side coaching, speelbare aanwijzingen
	X		X	..heeft kennis van verschillende modellen van reflectie en evaluatie op theaterle ontwikkeling en weet deze te gebruiken;	(digitaal) portfolio, groepsevaluatie, individuele feedback, feedback modellen
	X	X	X	..heeft kennis van de cyclus van ontwikkelen, uitvoeren en evalueren.	ontwikkelen, kwaliteitsverbetering
	X	X	X	..heeft kennis van de verschillende fasen van theaterle ontwikkeling en weet daarin individuele ontwikkeling te benoemen;	nadoen, transformatie, vormgeven, authenticiteit, oorspronkelijkheid beoordelingsmethodieken
	X	X	X	..heeft kennis van de verschillende functies van beoordelen;	formatief, summatief, evaluatief
	X	X	X	..heeft kennis van beoordelingscriteria;	validiteit, betrouwbaarheid transparantie, rubrics,
	X	X	X	..heeft kennis van vraagconstructies;	open en gesloten vragen, meerkeuzevraag, tijdsaspect
	X	X	X	..heeft kennis van verschillende vormen van toetsing.	'self', co- en peer assessment, schouw en PTA
Inhoud overdracht (zie ook domein 2)	X	X	X	..heeft kennis van methoden om het creatieve proces bij spelers te stimuleren;	spel- theateroefeningen, brainstorm, aanwijzingen, coaching, sturing
	X	X	X	..heeft kennis van het maken van theaterle keuzes;	semiothiek, conceptueel denken, artistiek handschrift
			X	..heeft kennis van methoden om theaterle keuzes herhaalbaar te maken;	script, registratie
	X		X	..heeft kennis van hedendaagse maatschappelijke en culturele stromingen en belangen	uurzaamheid, populisme, etnische groeperingen, spiritualiteit
	X	X	X	..heeft kennis van lesmethoden CKV en Kunst Algemeen;	
	X		X	..heeft kennis over de voorwaarden die nodig zijn om met kinderen en jongeren naar theater en naar andere kunst te kijken;	theatercode, inleving, houding, inzicht, plezier, beleven
	X		X	..heeft kennis van theaterbeschouwingsmodellen voor verschillende leeftijden.	

Domein 5: Onderwijskunde - kennis van leren en van ontwikkeling																																																																							
Competentie	<p>Pedagogisch-didactische competentie: De kunstvakdocent beschikt als docent over de juiste pedagogische en didactische vaardigheden om op professionele wijze voor de individuele lerende en voor groepen lerenden waarmee hij werkt, een veilige en krachtige leeromgeving tot stand te brengen waarin hij hen begeleidt hun mogelijkheden en ambities te ontdekken en ontwikkelen.</p> <p>Interpersoonlijke competentie: De kunstvakdocent heeft als docent en kunstenaar het vermogen een prettig leer- en werkklimaat te creëren waarin hij oog heeft voor persoonlijke relaties en waarin op een coöperatieve en constructieve manier door betrokkenen wordt gecommuniceerd en samengewerkt.</p> <p>Kritisch-reflectieve en ontwikkelingsgerichte competentie: De kunstvakdocent heeft als startbekwaam beroepsbeoefenaar een kritische en onderzoekende houding richting zijn eigen (kunst)pedagogische en artistiek handelen, beroepsopvattingen en persoonlijke concepten en kan deze systematisch bijstellen ten bate van zijn persoonlijke en professionele ontwikkeling.</p>																																																																						
Indicatoren	<p>Pedagogisch-didactisch:</p> <ol style="list-style-type: none"> 9. De beginnende kunstvakdocent houdt rekening met hoe lerenden leren, hoe hun ontwikkeling verloopt, welke problemen zich daarbij kunnen voordoen en hij weet (hoe) daar mee om te gaan. 10. De beginnende kunstvakdocent creëert de randvoorwaarden (sfeer, organisatie, opdrachten, materialen, fysieke ruimte) die de lerenden in staat stellen zelfstandig en in groepen te kunnen leren. 10.3 De beginnende theaterdocent draagt bij aan de realisatie en ontwikkeling van een (kunst)pedagogisch klimaat in het team of de organisatie. 10.4 De beginnende theaterdocent maakt keuzen met betrekking tot lesmethodes, mede op grond van een eigen (kunst)pedagogische visie. 11. De beginnende kunstvakdocent ondersteunt de lerenden in hun leerproces door leervragen en leerproblemen te signaleren, te benoemen en erop te reageren. 13.2 De beginnende theaterdocent stelt leerplannen en lesprogramma's op en stemt deze af met collegae. <p>Interpersoonlijk:</p> <ol style="list-style-type: none"> 19. De beginnende kunstvakdocent beargumenteert zijn artistieke, pedagogische en didactische visies en de daaruit voortvloeiende keuzes in begrijpelijke taal. Kritisch-reflectief en ontwikkelingsgericht: <ol style="list-style-type: none"> 31. De beginnende kunstvakdocent gebruikt verschillende methodieken (bv. interview, evaluatie, feedback) om te reflecteren op zijn eigen handelen. 32. De beginnende kunstvakdocent heeft een kritische en onderzoekende houding gericht op vakinhoudelijke vernieuwing en doorgroei. 32.2 De beginnende theaterdocent staat open voor nieuwe inzichten en vaardigheden wat betreft methoden, technieken, materialen en beroepsmatige invulling. 																																																																						
Kennisgebied	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>T</th> <th>M</th> <th>P</th> <th>Leerinhoud</th> <th>Kenniscriterium: de afgestudeerde..</th> <th>Referentie</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Leren</td> <td>X</td> <td></td> <td>X</td> <td>Leertheorieën</td> <td>..heeft kennis van verschillende, voor theater relevante, leertheorieën over het individueel en in groepen leren en kent de theorieën die betrekking hebben op het ontwikkelen van (theater)kunsttalent;</td> <td>behaviorisme, constructivisme, meester-gezel, cognitie, breinleren, sociaal-affectief, psychomotorisch, samenspelend, kunstzinnig</td> </tr> <tr> <td></td> <td>X</td> <td>X</td> <td>X</td> <td>Groepsdynamiek</td> <td>..heeft kennis van verschillende onderwijskundige modellen en kan een of meer van deze modellen op het onderwijzen van theater van toepassing laten zijn.</td> <td>longitudinaal, project-onderwijs, bijzonder onderwijs</td> </tr> <tr> <td></td> <td>X</td> <td></td> <td></td> <td>Communicatie</td> <td>..heeft kennis van verschillende theorieën over het functioneren van groepen, individuen in groepen en het leren en werken in groepen.</td> <td>hiërarchie, rollen, groepsdynamiek, kernkwadranten</td> </tr> <tr> <td></td> <td>X</td> <td>X</td> <td>X</td> <td>Communicatie</td> <td>..heeft kennis van theorieën over communicatie;</td> <td>gesprekstechnieken, individu en groep, contact maken,</td> </tr> <tr> <td></td> <td>X</td> <td>X</td> <td>X</td> <td></td> <td>..heeft kennis van functies en modellen van communicatie;</td> <td>schriftelijke en mondelinge communicatie</td> </tr> <tr> <td></td> <td>X</td> <td>X</td> <td>X</td> <td></td> <td>..heeft kennis van functie en betekenis van taal voor verschillende doelgroepen;</td> <td>presenteren, onderhandelen, argumentatieleer, taalgebruik, transparantie, feedback, meningen en oordelen</td> </tr> <tr> <td></td> <td>X</td> <td>X</td> <td>X</td> <td></td> <td>..heeft kennis van verschillende presentatietechnieken;</td> <td>mondeling, beeldende ondersteuning</td> </tr> <tr> <td></td> <td>X</td> <td>X</td> <td>X</td> <td></td> <td>..heeft kennis van de invloed van communicatie ten aanzien van het handhaven van orde.</td> <td>duidelijkheid, uitspreken van verwachtingen, consequenties, 'ik-boodschap', hoe-wat-waarom-model</td> </tr> <tr> <td>Context van leren</td> <td>X</td> <td>X</td> <td>X</td> <td>Onderwijsinstellingen PO en VO</td> <td>..heeft kennis van de meest voorkomende visies van waaruit deze instellingen werken en de plaats die de kunst – en cultuur daarin inneemt.</td> <td>Bijv. Montessori, Vrije School, brede school, cultureel diverse school, speciaal en bijzonder onderwijs, cultuurprofiel school</td> </tr> </tbody> </table>		T	M	P	Leerinhoud	Kenniscriterium: de afgestudeerde..	Referentie	Leren	X		X	Leertheorieën	..heeft kennis van verschillende, voor theater relevante, leertheorieën over het individueel en in groepen leren en kent de theorieën die betrekking hebben op het ontwikkelen van (theater)kunsttalent;	behaviorisme, constructivisme, meester-gezel, cognitie, breinleren, sociaal-affectief, psychomotorisch, samenspelend, kunstzinnig		X	X	X	Groepsdynamiek	..heeft kennis van verschillende onderwijskundige modellen en kan een of meer van deze modellen op het onderwijzen van theater van toepassing laten zijn.	longitudinaal, project-onderwijs, bijzonder onderwijs		X			Communicatie	..heeft kennis van verschillende theorieën over het functioneren van groepen, individuen in groepen en het leren en werken in groepen.	hiërarchie, rollen, groepsdynamiek, kernkwadranten		X	X	X	Communicatie	..heeft kennis van theorieën over communicatie;	gesprekstechnieken, individu en groep, contact maken,		X	X	X		..heeft kennis van functies en modellen van communicatie;	schriftelijke en mondelinge communicatie		X	X	X		..heeft kennis van functie en betekenis van taal voor verschillende doelgroepen;	presenteren, onderhandelen, argumentatieleer, taalgebruik, transparantie, feedback, meningen en oordelen		X	X	X		..heeft kennis van verschillende presentatietechnieken;	mondeling, beeldende ondersteuning		X	X	X		..heeft kennis van de invloed van communicatie ten aanzien van het handhaven van orde.	duidelijkheid, uitspreken van verwachtingen, consequenties, 'ik-boodschap', hoe-wat-waarom-model	Context van leren	X	X	X	Onderwijsinstellingen PO en VO	..heeft kennis van de meest voorkomende visies van waaruit deze instellingen werken en de plaats die de kunst – en cultuur daarin inneemt.	Bijv. Montessori, Vrije School, brede school, cultureel diverse school, speciaal en bijzonder onderwijs, cultuurprofiel school
	T	M	P	Leerinhoud	Kenniscriterium: de afgestudeerde..	Referentie																																																																	
Leren	X		X	Leertheorieën	..heeft kennis van verschillende, voor theater relevante, leertheorieën over het individueel en in groepen leren en kent de theorieën die betrekking hebben op het ontwikkelen van (theater)kunsttalent;	behaviorisme, constructivisme, meester-gezel, cognitie, breinleren, sociaal-affectief, psychomotorisch, samenspelend, kunstzinnig																																																																	
	X	X	X	Groepsdynamiek	..heeft kennis van verschillende onderwijskundige modellen en kan een of meer van deze modellen op het onderwijzen van theater van toepassing laten zijn.	longitudinaal, project-onderwijs, bijzonder onderwijs																																																																	
	X			Communicatie	..heeft kennis van verschillende theorieën over het functioneren van groepen, individuen in groepen en het leren en werken in groepen.	hiërarchie, rollen, groepsdynamiek, kernkwadranten																																																																	
	X	X	X	Communicatie	..heeft kennis van theorieën over communicatie;	gesprekstechnieken, individu en groep, contact maken,																																																																	
	X	X	X		..heeft kennis van functies en modellen van communicatie;	schriftelijke en mondelinge communicatie																																																																	
	X	X	X		..heeft kennis van functie en betekenis van taal voor verschillende doelgroepen;	presenteren, onderhandelen, argumentatieleer, taalgebruik, transparantie, feedback, meningen en oordelen																																																																	
	X	X	X		..heeft kennis van verschillende presentatietechnieken;	mondeling, beeldende ondersteuning																																																																	
	X	X	X		..heeft kennis van de invloed van communicatie ten aanzien van het handhaven van orde.	duidelijkheid, uitspreken van verwachtingen, consequenties, 'ik-boodschap', hoe-wat-waarom-model																																																																	
Context van leren	X	X	X	Onderwijsinstellingen PO en VO	..heeft kennis van de meest voorkomende visies van waaruit deze instellingen werken en de plaats die de kunst – en cultuur daarin inneemt.	Bijv. Montessori, Vrije School, brede school, cultureel diverse school, speciaal en bijzonder onderwijs, cultuurprofiel school																																																																	

						..heeft kennis van de geschiedenis van onderwijsvernieuwingen en de ontwikkeling van onderwijskundige modellen;	..heeft kennis van de geschiedenis van projectonderwijs, zelfsturend leren, authentiek leren, breinleren
						..heeft kennis van terminologie, opbouw en betekenis van leerplannen en kan vanuit theater bijdragen aan de ontwikkeling hiervan.	taxonomie van leerdoelen, leerdoelen en kunstonderwijs
						..heeft kennis van het werken in teamverband en vak- of disciplineoverstijgend onderwijs;	rol- en taakgericht werken, opdrachten uitvoeren, kansen en bedreigingen
						..heeft kennis van de eigen kwaliteiten en de kwaliteiten van anderen in allerlei samenwerkingsvormen en van belangen die bij samenwerken een rol spelen;	delegeren, samenwerken, resultaten bereiken, kernkwaliteiten
						..heeft kennis van de zorgstructuur van een onderwijsinstelling en het inzetten deskundigheid van anderen.	pedagogische driehoek, intern begeleider, dossiervorming
						..heeft kennis van vormen van reflectie om het eigen vakdidactisch handelen te verbeteren;	zelfevaluatie, 360-gradenfeedback
						..heeft kennis over zijn eigen gedragsrepertoire;	vooronderstellingen, meta-cognitieve vaardigheden, kernkwadranten
						..heeft kennis van het meten van de effectiviteit van zijn eigen onderwijs;	onderwijsevaluaties, enquêtes
						..heeft kennis van relevante nascholingsvragen voor zijn ontwikkeling als vakdocent.	scholingsaanbod, intervisie

Domein 6: Onderwijskunde - kennis van de leerling

Competentie

Pedagogisch-didactische competentie:

De kunstvakdocent beschikt als docent over de juiste pedagogische en didactische vaardigheden om op professionele wijze voor de individuele lerenden en voor groepen lerenden waarmee hij werkt, een veilige en krachtige leeromgeving tot stand te brengen waarin hij hen begeleidt hun mogelijkheden en ambities te ontdekken en ontwikkelen.

Indicatoren

Pedagogisch:

9. De beginnende kunstvakdocent houdt rekening met hoe lerenden leren, hoe hun ontwikkeling verloopt, welke problemen zich daarbij kunnen voordoen en hij weet (hoe) daar mee om te gaan.
11. De beginnende kunstvakdocent ondersteunt de lerenden in hun leerproces door leervragen en leerproblemen te signaleren, te benoemen en erop te reageren.
12. De beginnende kunstvakdocent signaleert, benoemt en begeleidt de individuele talenten van lerenden, heeft kennis van beoogde eindniveaus en weet ze in tussenstappen te helpen ontwikkelen.
- b) De beginnende kunstvakdocent houdt rekening met eventuele leer- en gedragsproblemen bij leerlingen/cursisten en weet wanneer het nodig is om externe deskundigheid in te roepen.
- c) De beginnende kunstvakdocent stelt een actieve, zelfstandig lerende leerling/cursist centraal.

Kennisgebied	Leerinhoud			Referentie
	T	M	P	
Ontwikkeling	X	X	X	diverse ontwikkelingsfasen , cognitieve ontwikkelingstheorie
	X		X	vier stadia van cognitieve ontwikkeling; informatieverwerkings theorieën, sociaal-culturele theorieën, zone van de naaste ontwikkeling, Nature en Nurture, neuro-cognitieve ontwikkelingspsychologie (breinieren)
	X	X	X	
	X		X	meervoudige intelligentie, reflecteren
	X		X	ritueel, omgangsvormen, culturele identiteit, meertaligheid
	X	X	X	jongerencultuur, sociale media, beeldculturen

Nadere begripsbepaling

Theoretische kennis

Bij theoretische kennis gaat het om achterliggende theorieën. Theoretische kennis omvat data, informatie en kennis die noodzakelijk is om verantwoord en adequaat het onderwijs in de discipline te kunnen verzorgen. De leerinhoud van elk domein - vakinhoud, vakdidactiek en de onderwijskunde - is gefundeerd in theoretische kennis met een onderscheid in een wetenschappelijke, culturele en een maatschappelijke achtergrond. Deze kennis wordt gemodelleerd naar professionele en wetenschappelijke disciplines in het perspectief van het toekomstige functioneren in samenleving en beroep. De docent moet over theoretische kennis beschikken om de leerinhouden te begrijpen en effectief te kunnen onderwijzen (Otten 2009).

Methodische kennis

Kennis wordt productief in de vorm van methodisch handelen waarmee de leraar in een afwisseling van daadkracht en denkkraft (reflectief handelen), een praktische handelingsgerichte aanpak realiseert voor een concrete doelstelling. Hij is tot en met het niveau van praktische kennis vertrouwd met de professionele manier van werken (regulatief) in zijn beroep en de methodieken die daaruit ontwikkeld zijn (Jansma 2006).

Praktische kennis

De leraar is eerst en vooral handelingsbekwaam: dat wil zeggen dat hij in de beroepspraktijk op een onmiddellijke wijze weet wat hij moet doen en dat ook daadwerkelijk doet. Het relevante handelingsrepertoire wordt eerder in een reflex dan middels reflectie opgeroepen in samenhang met de onderwijsleersituatie en hoe die zich zal kunnen en moeten ontwikkelen. Het betreft het kunnen hanteren van leerplannen, methoden, leer materiaal en werk- en interactievormen. Praktische handelingsbekwaamheid is het begin- en eindpunt van de beroepsuitoefening en alle andere vormen van kennis moeten daarop worden betrokken (Jansma 2006).

Vakinhoud

De kennisbasis van de vakinhoud is in belangrijke mate op de discipline gericht en omvat kennis van creatieve en procedurele maak- en ontwikkelingsprocessen, alsmede kennis van de daarbij horende materiaal(technische) en mentale en fysieke aspecten. Voor het deelgebied kennis van kunst en cultuur gaat het om kennis van de geschiedenis van de eigen discipline in de context van de meer algemene maatschappelijke ontwikkeling van kunst en cultuur. Daarnaast gaat het ook om de bredere kennis van de historische ontwikkelingen van de disciplines en hun onderlinge samenhang.

Vakdidactiek

Alles wat de docent doet om een krachtige en inspirerende leeromgeving te realiseren en in engere zin te bevorderen, plaatsen we bij de vakdidactische rol. Het gaat om het toegankelijk maken en ontwikkelen van leerinhouden en het ontwerpen van leerprocessen. Bovendien gaat het om het begeleiden van leerprocessen: motiveren, stimuleren, uitdagen, activeren, ondersteunen, helpen en inspelen op verschillen (Jansma 2006).

Een effectieve didactiek voor het onderwijs in een kunstvak moet een methodisch karakter hebben. Er moet sprake zijn van een opbouw van eenvoudig naar meer complex. Zo'n programma moet ruimte bieden aan oefening, opbouw en onderhoud van vaardigheden, maar ook aan experiment, onderzoek en ontdekking. Bij een methodische benadering horen stan-

daarden, voorbeelden die duidelijk maken welke prestaties en niveaus in een bepaald stadium van het onderwijs mogen worden verwacht.

Schoolvak

Het vak zoals deze in karakteristieken, kerndoelen, eindtermen en examenprogramma's voor basis- en voortgezet onderwijs is beschreven.

Onderwijskunde

De wetenschap die het onderwijs wil beschrijven, begrijpen en verklaren, om vandaaruit verbeteringen aan het onderwijs aan te brengen. Onderwijskunde heeft een interdisciplinair karakter en steunt op de funderende wetenschappen; psychologie, pedagogiek, en sociologie.

Didactiek

Er wordt onderscheid gemaakt tussen algemene didactiek en vakdidactiek. Algemene didactiek bestudeert de algemene wetmatigheden volgens welke men het best iets aanleert. Vakdidactiek legt uit hoe een bepaald vak het best wordt geleerd met vakspecifieke leermiddelen.

Redactie

Marcel de Groen	voorzitter
Caroline Barmantlo	Artez Hogeschool
Thera Jonker	Hogeschool voor de Kunsten Utrecht
Gudrun Beckmann	NHL
Sandra Broekmans	Fontys Hogeschool

Legitimeringspanel

Loek Zonneveld	toneelverslaggever en docent theatergeschiedenis
José Voorn	docent voortgezet onderwijs
Bas Jacobs	docent voortgezet onderwijs
Holger de Nooij	docent primair onderwijs
Jan van Gemert	docent ROC, ontwikkelaar bij Steunpunt Cultuurprofielscholen

Colofon

Kennisbasis docent theater

Vormgeving Studio MM, Eck en Wiel
Omslagontwerp Gerbrand van Melle, Auckland
Druk Altijdrukwerk, Utrecht

www.10voordeleraar.nl

© HBO-raad, vereniging van hogescholen
Den Haag, juni 2012

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt, zonder de uitdrukkelijke, voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgever.

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden de auteurs, redactie en uitgever geen aansprakelijkheid voor de gevolgen daarvan.

